

სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ალკოჰოლის ან ნარკოტიკული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვისთვის

პროფესორი, სამართლის დოქ. **იოსებ ვარძელაშვილი**, საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი

I. შესავალი

ნარკოტიკული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვასთან დაკავშირებული დანაშაული გათვალისწინებულია საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის¹ 276-ე მუხლის პირველი ნაწილით. აღნიშნული ნორმა სიახლეა ქართულ სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში 2018 წლის 30 ნოემბერს შეტანილი ცვლილების შედეგად, რომელიც 2019 წლის 1 აპრილიდან ამოქმედდა, სისხლისსამართლებრივი წესით დასჯადი გახდა ნარკოტიკული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვა. ამ ცვლილების ამოქმედებამდე ნარკოტიკული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვა მხოლოდ ადმინისტრაციულ პასუხისმგებლობას იწვევდა.

სტატიის მიზანია ნარკოტიკული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვასთან დაკავშირებით გამოთქმული მოსაზრებებისა და საკანონმდებლო სიახლეების განხილვა და ანალიზი. საინტერესოა, ალკოჰოლის ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვა სისხლისსამართლებრივი წესით რატომ არ ისჯება და რა განსხვავებაა ნარკოტიკული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვასა და ალკოჰოლის ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვას შორის. ამასთანავე, ანალოგიურად საინტერესოა ნარკოტიკული საშუალების ანალოგის ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვა სისხლისსამართლებრივი წესით რატომ არ ისჯება მაშინ, როცა ფსიქოტროპული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვა დასჯადია, ხოლო ექიმის დანიშნულების გარეშე ფსიქოტროპული ნივთიერების მოხმარება სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას არ იწვევს.

სტატიაში განიხილება ყველა ის პრობლემატური საკითხი, რომელიც ნარკოტიკული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვას ეხება.

II. ნარკოტიკული, ფსიქოტროპული ან ახალი ფსიქოაქტიური ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვა

ნარკოტიკული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვის პრობლემატური საკითხების განხილვამდე მიზანშეწონილია, განმარტებულ იქნეს სსკ-ის 276-ე მუხლის კანონისმიერი შინაარსი. სსკ-ის 276-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, დასჯადია ავტომობილის, ტრამვაის, ტროლეიბუსის, ტრაქტორის ან სხვა მექანიკური სატრანსპორტო საშუალების ნარკოტიკული, ფსიქოტროპული ან ახალი ფსიქოაქტიური ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ მართვა.

აღნიშნული მუხლის შინაარსიდან როგორც ირკვევა, სისხლისსამართლებრივი წესით დასჯადია სატრანსპორტო საშუალების ნარკოტიკული, ფსიქოტროპული ან ახალი ფსიქოაქტიური ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ მართვა. 2019 წლის 1 აპრილამდე ნარკოტიკული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ (ალკოჰოლურ სიმთვრალესთან ერთად) ავტომობილის მართვა იწვევდა ადმინისტრაციულ პასუხისმგებლობას. ამდენად, კანონმდებელმა მოახდინა აღნიშნული ქმედების კრიმინალიზაცია და სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა დაადგინა ნარკოტიკული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვისთვის, ხოლო ალკოჰოლური თრობის ქვეშ ავტომობილის მართვა დღესდღეობითაც ადმინისტრაციული წესით დასჯადი ქმედებაა.

სატრანსპორტო დანაშაულები, ზოგადად, მიეკუთვნება საზოგადოებრივი უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა

¹ შემდგომ შემოკლებული როგორც სსკ.

კატეგორიას. სატრანსპორტო დანაშაულების სისხლისსამართლებრივი დაცვის ობიექტი ის საზოგადოებრივი ურთიერთობაა, რომელიც ტრანსპორტის მოძრაობის უსაფრთხოებასთან არის დაკავშირებული. გასაკვირი არც არის, რომ ნარკოტიკული ნივთიერების (მათ შორის, მარიხუანის) ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვა მომეტებული საფრთხის შემცველია, რის გამოც ეს ქმედება სისხლისსამართლებრივი წესით დასჯადად გამოცხადდა, რაც მიზანშეწონილია. თუმცა საინტერესოა, ალკოჰოლური სიმთვრალის მდგომარეობაში ავტომობილის მართვა სისხლისსამართლებრივი წესით რატომ არ ისჯება? შესაძლებელია თუ არა, აღნიშნული იმაზე მიანიშნებდეს, რომ ნარკოტიკული ნივთიერების (მათ შორის, მარიხუანის) ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვა ალკოჰოლური თრობის ქვეშ ავტომობილის მართვასთან შედარებით უფრო საშიში ქმედებაა? რატომ არსებობს ასეთი დიფერენცირებული მიდგომა?

აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით საინტერესოა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 24 ოქტომბრის გადაწყვეტილებაში წარმოდგენილი მოსაზრებები. მართალია, ამ გადაწყვეტილებაში საუბარია ძირითადად ნარკოტიკულ საშუალებასთან – მარიხუანასთან მიმართებით, მაგრამ გასათვალისწინებელია, რომ სისხლისსამართლებრივი წესით დასჯადია მარიხუანის ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვაც.

მარიხუანა შედარებადია ასევე კანონით დაშვებული ნივთიერებების (სიგარეტის, ალკოჰოლის) მოხმარებით გამოწვეულ საფრთხესთან. ექსპერტ ანდლულაძის განმარტებით, ალკოჰოლის მავნედ მოხმარების შემთხვევაში არანაკლები ფსიქო-ფიზიკური და სამართლებრივი სირთულეები იქმნება.² საკონსტიტუციო სასამართლოს იმავე გადაწყვეტილებაში ნათქვამია შემდეგი: „მოწმე (ზ. შენგელია) მიუთითებდა, რომ მარიხუანა შედარებადია ალკოჰოლთან, თამბაქოსთან და ცალკეულ შემთხვევაში არა მხოლოდ იდენტური, არამედ ნაკლები საფრთხის გამოწვევაუნარიანიც არის.“³

ნებისმიერი სახის ნივთიერება (ალკოჰოლი თუ ნარკოტიკული ნივთიერება) და ნებისმიერი ხარის-

ხის (მსუბუქი, საშუალო, თუ ძლიერი) სიმთვრალე ანელეს პირის რეაქციის უნარს და ასეთ მდგომარეობაში სატრანსპორტო საშუალების მართვა მომეტებული საფრთხის შემცველია.⁴

ალკოჰოლური თრობის ან სხვა მათრობელი საშუალების ზემოქმედების ქვეშ მანქანის მართვა უმეტეს ქვეყნებში სისხლის სამართლის დანაშაულია, რასაც არაერთი მიზეზი აქვს. ალკოჰოლის ეფექტი მძღოლებზე იმ ფაქტორთაგან ერთ-ერთია, რომელიც ყველაზე მეტად ზრდის ავტოსაგზაო შემთხვევების რისკს.⁵ ალკოჰოლური თრობის ქვეშ ავტომანქანის მართვის წინააღმდეგ მიმართული უფრო მკაცრი ნორმებისა და წესების დადგენის სარგებელი არაერთ კვლევაშია აღწერილი, რაც გზებზე სიკვდილიანობის რიცხვის შემცირებაში გამოიხატება.⁶

ალკოჰოლი ანელეს რეაქციის დროს. მძღოლს აღნიშნება ისეთი სიმპტომები, როგორებიც არის კონცენტრაციისა და მხედველობის დაქვეითება. ეს დამოკიდებულია მოხმარებული ალკოჰოლის რაოდენობაზე, მძღოლის ზოგად ფიზიკურ მდგომარეობასა და სხვა ფაქტორებზე.⁷

ამ თვალსაზრისით საინტერესოა საზღვარგარეთის ქვეყნების გამოცდილება; მაგალითად, გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსით დასჯადია ავტომობილის მართვა როგორც ალკოჰოლური, ისე ნარკოტიკული თრობის ქვეშ. გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსის 316-ე პარაგრაფის პირველი ნაწილის თანახმად, ის, ვინც სატრანსპორტო საშუალებას მართავს, თუმცა ალკოჰოლის ან სხვა მათრობელი ნივთიერების მოხმარების გამო სატრანსპორტო საშუალების უსაფრთხოდ მართვა არ შეუძლია, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ერთ წლამდე ვადით ან ჯარიმით. ამავე პარაგრაფის მე-

⁴ იხ. *ლეკვეიშვილი, მზია/თოდუა, ნონა/მამულაშვილი, გოჩა*, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი II, მე-5 გამოცემა, 2017, გვ. 129.

⁵ იხ. *ბიორგო, ტორე*, დანაშაულის პრევენცია, პირველი ქართული გამოცემა, ქართულ-ნორვეგიული კანონის უზენაესობის ასოციაცია, 2019, გვ. 223.

⁶ იხ. *ბიორგო, ტორე*, დანაშაულის პრევენცია, პირველი ქართული გამოცემა, ქართულ-ნორვეგიული კანონის უზენაესობის ასოციაცია, 2019, გვ. 230.

⁷ ალკოჰოლის ზემოქმედებასთან დაკავშირებით იხ. <https://www.transparent-beraten.de/schadensfall-lexikon/alkohol-am-steuer-strafen/#Tabelle> (ბოლოს ნანახია 10.05.2022).

² იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 24 ოქტომბრის გადაწყვეტილება (№ 1/4/592).

³ იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 24 ოქტომბრის გადაწყვეტილება (№ 1/4/592).

ორე ნაწილის მიხედვით კი, დასჯადია იმავე ქმედების გაუფრთხილებლობით ჩადენაც.

გერმანიის კანონმდებლობა უფრო შორს მიდის და დასჯად ქმედებად აცხადებს ალკოჰოლის ზემოქმედების ქვეშ არა მხოლოდ ავტომობილის მართვას, არამედ ველოსიპედის მართვასაც; კერძოდ, ის, ვინც ალკოჰოლური სასმლის მოხმარების გამო ვერ ახერხებს სატრანსპორტო საშუალების უსაფრთხოდ მართვას, ექვემდებარება სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას.⁸

მართალია, საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში ბოლო დროს განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილების შედეგად გარკვეულწილად გამკაცრდა ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობა სატრანსპორტო საშუალების ალკოჰოლური სიმთვრალის მდგომარეობაში მართვისათვის (სატრანსპორტო საშუალების მართვის უფლების შეჩერებასთან ერთად გათვალისწინებულ იქნა ადმინისტრაციული პატიმრობაც), თუმცა ალკოჰოლის ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვა მაინც ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევად დარჩა.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილია, რომ ალკოჰოლური თრობის ქვეშ ავტომობილის მართვაც სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას იწვევდეს, ვინაიდან ის, ნარკოტიკული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვის მსგავსად, მომეტებული საფრთხის შემცველია. ამასთანავე, აუცილებელია დიფერენცირებული მიდგომის დაწესება, კერძოდ, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრება დამოკიდებული უნდა იყოს მძღოლის სისხლში ეთანოლის შემცველობის რაოდენობაზე, როგორც ეს გერმანიის კანონმდებლობით არის განსაზღვრული; თუ სისხლში ალკოჰოლის დონე მინიმუმ 1,1 პრომილეა, ამ დროს მძღოლი სამართავად აბსოლუტურად უვარგისად მიიჩნევა.⁹

ზემოთ როგორც აღინიშნა, ნარკოტიკული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვა სისხლისსამართლებრივი წესით დასჯადი

ქმედებაა. თუმცა სატრანსპორტო საშუალების სამართავად გადაცემა წინასწარი შეცნობით ნარკოტიკული ან ფსიქოტროპული სიმთვრალის მდგომარეობაში მყოფი პირისათვის ადმინისტრაციული სამართალდარღვევაა. აქედან გამომდინარე, ის, ვინც სატრანსპორტო საშუალებას ნარკოტიკული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ მართავს, სისხლისსამართლებრივი წესით ისჯება, ხოლო თანამონაწილე (წამქეზებელი თუ დამხმარე), რომელმაც დაიყოლია ან ხელი შეუწყო ამ ქმედების ჩამდენს, ადმინისტრაციული წესით ისჯება. ისმება შეკითხვა: ყოველივე აღნიშნული რამდენად შეესაბამება თანამონაწილეობის აქცესორულ ბუნებას? ზემოაღნიშნულიდან როგორც გამომდინარეობს, ამსრულებელი ისჯება სისხლისსამართლებრივი წესით, ხოლო თანამონაწილე – ადმინისტრაციული წესით. ამდენად, ამ მხრივაც არსებობს გარკვეული შეუსაბამობა, რის გამოც მიზანშეწონილია, სატრანსპორტო საშუალების სამართავად გადაცემა წინასწარი შეცნობით ნარკოტიკული ან ფსიქოტროპული სიმთვრალის მდგომარეობაში მყოფი პირისათვის სისხლისსამართლებრივი წესით დასჯად ქმედებად გამოცხადდეს.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 276-ე მუხლის პირველ ნაწილთან დაკავშირებით გასათვალისწინებელია, რომ ამ ნორმაში საუბარია როგორც ნარკოტიკული საშუალების, ისე ფსიქოტროპული ნივთიერებისა და ახალი ფსიქოაქტიური ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ სატრანსპორტო საშუალების მართვაზე. თუმცა აღნიშნულ ნორმაში არ არის მითითებული ნარკოტიკული საშუალების ანალოგზე; მაგალითად, თუ პირი იმყოფება ნარკოტიკული საშუალების ანალოგის ზემოქმედების ქვეშ და მართავს ავტომობილს, ეს ქმედება სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას არ გამოიწვევს. სისხლის სამართალში მოქმედებს მკაცრად განსაზღვრული კანონიერების პრინციპი და კანონის ანალოგია დაუშვებელია პირის საზიანოდ.

ფსიქოტროპული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვასთან მიმართებით გასათვალისწინებელია, რომ ეს ქმედება დასჯადია სისხლისსამართლებრივი წესით, რის შესახებაც მითითებულია სსკ-ის 276-ე მუხლის დისპოზიციამი. შესაბამისად, ისმება შეკითხვა: რამდენად სამართლიანია, რომ ფსიქოტროპული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვა სისხლისსამართლებრივი წესით ისჯებოდეს, ხოლო ნარკოტი-

⁸ გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსის 316-ე პარაგრაფთან დაკავშირებით იხ. <https://www.ramom.de/rechtsthemem/verkehrsrecht/trunkenheit-im-verkehr---strafe.html> (ბოლოს ნანახია 10.05.2022).

⁹ ალკოჰოლის დონის დადგენასთან დაკავშირებით იხ. <https://anwaltstrafrecht.berlin/trunkenheit-im-verkehr-%C2%A7-316-stgb/> (ბოლოს ნანახია 10.05.2022).

კული საშუალების ანალოგის ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვა სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას არ იწვევდეს მაშინ, როცა ფსიქოტროპული ნივთიერების უკანონოდ მოხმარება საერთოდ არ იწვევს სამართლებრივ პასუხისმგებლობას, ხოლო ნარკოტიკული საშუალების ანალოგის პირველად მოხმარება ადმინისტრაციულ პასუხისმგებლობას იწვევს, 1 წლის განმავლობაში მეორედ მოხმარება კი სისხლისსამართლებრივი წესით დასჯადი ქმედებაა?

ამდენად, ნარკოტიკული საშუალების ანალოგის მოხმარება უფრო საშიში ქმედებაა, ვიდრე ფსიქოტროპული ნივთიერების მოხმარება. ამრიგად, სისხლის სამართლის კოდექსის 276-ე მუხლის პირველ ნაწილში ამ მხრივაც არსებობს გარკვეული შეუსაბამობა ფსიქოტროპული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვასთან დაკავშირებით.

ბოლოს შეიძლება ითქვას, რომ თუკი ფსიქოტროპული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვა სისხლისსამართლებრივი წესით დასჯადია, მით უფრო სისხლისსამართლებრივი წესით დასჯადი უნდა იყოს ნარკოტიკული საშუალების ანალოგის ზემოქმედების ქვეშ სატრანსპორტო საშუალების მართვაც. შესაბამისად, ვლინდება სსკ-ის 276-ე მუხლის პირველი ნაწილის ამ მხრივ შესწორების საჭიროება.

III. დასკვნა

სტატიაში განხილულ იქნა ნარკოტიკული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვის სისხლისსამართლებრივი მოწესრიგების პრობლემა. ნაშრომში აღინიშნა ალკოჰოლური თრობის ქვეშ ავტომობილის მართვისას სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრების მიზანშეწონილობის შესახებ. იმ დროს, როდესაც ნარკოტიკული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვა სისხლისსამართლებრივი წესით დასჯადი ქმედებაა, ალკოჰოლური თრობის ქვეშ სატრანსპორტო საშუალების მართვაც სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას უნდა იწვევდეს (მძღოლის სისხლში ეთანოლის შემცველობის რაოდენობის მიხედვით), რადგან აღნიშნული ქმედება არანაკლები საფრთხის შემცველია.

ამასთანავე, ვინაიდან ნარკოტიკული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვა დანაშაულია, სატრანსპორტო საშუალების სამართავად გადაცემა წინასწარი შეცნობით ნარკოტიკული ან ფსიქოტროპული სიმთვრალის მდგომარეობაში მყოფი პირისათვის ასევე სისხლისსამართლებრივი წესით დასჯად ქმედებად უნდა გამოცხადდეს.

სტატიაში ასევე აღინიშნა, რომ ავტომობილის მართვა ნარკოტიკული საშუალების ანალოგის ზემოქმედების ქვეშ არ არის სისხლისსამართლებრივი წესით დასჯადი ქმედება, რაც მიზანშეუწონელია. იმ დროს, როდესაც ფსიქოტროპული ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ავტომობილის მართვა სისხლისსამართლებრივი წესით ისჯება, მით უფრო სისხლისსამართლებრივი წესით უნდა ისჯებოდეს ნარკოტიკული საშუალების ანალოგის ზემოქმედების ქვეშ სატრანსპორტო საშუალების მართვაც, ვინაიდან ის უფრო საშიში ქმედებაა.